

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta 11.11.2024 / Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 ja 8 §:n muuttamisesta

Kansaneläkelaitoksen asiantuntijalausunto

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Kansaneläkelaitokselta (Kela) lausuntoa edellä mainitusta hallituksen esityksestä.

Korotusosista luopuminen

Esityksen mukaan työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavasta peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotusosasta luovuttaisiin. Työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettaisiin saman suuruista työttömyysetuutta kuin työttömänä ollessa. Lisäksi poistettaisiin mahdollisuus maksaa liikkuvuusavustusta korotettuna.

Työllistymistä edistävän palvelun ajalta voitaisiin maksaa korotusosaa lain voimaantulon jälkeiseltä ajalta palvelun loppuun saakka, kuitenkin enintään 200 päivältä, jos palvelu alkaa viimeistään 31.12.2024. Vastaavasti liikkuvuusavustus voitaisiin maksaa korotettuna vielä, jos työ tai työhön liittyvä koulutus alkaa viimeistään 31.12.2024.

Kela toteaa, että ehdotetut voimaantulosäännökset mahdollistavat sujuvan siirtymävaiheen toimeenpanon. Lisäksi etuudensaajien näkökulmasta on selkeää, että etuuden määrä ei muutu kesken työllistymistä edistävän palvelun tai liikkuvuusavustuskauden.

Osittaista työmarkkinatukea koskevat muutokset

Esityksessä ehdotetaan, että osittaisen työmarkkinatuen vähimmäismäärää pienennettäisiin siten, että se olisi nykyisen 50 prosentin sijaan 35 prosenttia siitä työmarkkinatuesta, jota vanhempiensa taloudessa asuvalle työnhakijalle muutoin työmarkkinatukena maksettaisiin.

Jos työmarkkinatuen saajan vanhempien tulot ovat yhteensä enintään 1 761 euroa kuukaudessa, työmarkkinatuki voidaan maksaa täytenä. Tulorajaa nostetaan 106 eurolla jokaista työnhakijan vanhempien huollettavana olevaa samassa taloudessa asuvaa kohti. Tulorajan ylittävistä tuloista puolet vähennetään työmarkkinatuen määrästä. Laskukaavasta seuraa, että työmarkkinatuki maksetaan vähimmäismääräisenä eli 50-prosenttisena, jos vanhempien tulot ylittävät 2 581 euroa kuukaudessa eikä heillä ole huollettavia lapsia.

Koska vanhempien tulorajat ovat melko matalat, suurin osa vanhempiensa taloudessa asuvista työmarkkinatuen hakijoista ei toimita Kelalle selvitystä

vanhempien tuloista. Heille työmarkkinatuki myönnetään vähimmäismääräisenä. Vuonna 2023 arviolta noin 23 prosenttia osittaisen työmarkkinatuen saajista on ilmoittanut vanhempiensa tulot. Tulot ilmoittaneistakin 75 prosenttia on saanut työmarkkinatuen vähimmäismääräisenä, koska ilmoitettujen tulojen perusteella laskettu tuen määrä olisi ollut vähimmäismääräistä tukea pienempi. Kun tuen vähimmäismäärä laskee 50 prosentista 35 prosenttiin, aiempaa hieman suuremmilla vanhempien tuloilla (2 821 euroa kuukaudessa) on mahdollista saada vähimmäismääräistä korkeampi työmarkkinatuki. Tämä lisänee jonkin verran vanhempien tulot ilmoittavien osittaisen työmarkkinatuen hakijoiden määrää.

Esityksessä ehdotetaan myös, että työmarkkinatuen hakijan vanhempien, joiden taloudessa hän asuu, tuloina ei otettaisi huomioon omaishoitajan hoitopalkkiota eikä perhehoitajan hoitopalkkiota, jos toimeksiantosopimusta perhehoidosta ei ole tehty ansaintatarkoituksessa.

Muutoksen myötä Kelalle tulisi uutena tehtävänä selvittää, onko osittaisen työmarkkinatuen hakijan vanhemman, jonka taloudessa hän asuu, perhehoitoa koskeva toimeksiantosopimus tehty ansaintatarkoituksessa vai ei. Tehtävä edellyttää selvitysten pyytämistä työmarkkinatuen hakijalta ja lisää siten hakemiseen liittyvää byrokratiaa ja Kelan työmäärää. Esityksen valmistelun aikana on kuitenkin arvioitu, että perhehoidon palkkiota saisi nykyään vain reilut sata vanhempaa, jolla on samassa taloudessa asuva työmarkkinatukea saava lapsi. Sen vuoksi työmäärään lisäys on kokonaisuutena hyvin vähäinen.

Esitystä on lausuntokierroksen jälkeen muokattu Kelan ehdottamalla tavalla niin, että työmarkkinatukea koskevien muutosten ehdotetaan tulevan voimaan kaikilla 1.1.2025 alkaen. Kela toteaa, että tällainen voimaantulosäännös vähentää siirtymävaiheessa tarvittavan manuaalisen tarkistustyön määrää.

Kela kiinnittää huomiota siihen, että hallitus valmistelee parhaillaan yleistukea, jonka ensimmäisessä vaiheessa on tarkoitus yhdistää työmarkkinatuki ja peruspäiväraha. Tässä yhteydessä joudutaan ottamaan kantaa muun muassa siihen, miten uuteen etuuteen sovelletaan osittamista koskevia säännöksiä. Yleistukea koskevan lainsäädännön on tarkoitus tulla voimaan jo vuoden 2026 alusta. Riskinä on, että nyt ehdotettuja muutoksia ehditään soveltaa vain vuoden verran. Näin tiheästi tapahtuvat muutokset eivät ole toivottavia etuuden saajien eikä toimeenpanon näkökulmasta.

Kotikuntamerkintää koskeva tiedonsaantioikeus

Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi työttömyysturvalain 13 luvun 1 §:n 2 momentin 3 kohta, joka koskee Kelan oikeutta saada tietoja työmarkkinatuen saajan oleskeluluvan perusteesta ja ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä työvoimaviranomaiselta. Mainittu

työttömyysturvalain 1.1.2025 voimaan tuleva säännös on todettu tarpeettomaksi, koska Kelalla on oikeus saada työttömyysturvalain 13 luvun 1 §:n 1 momentin nojalla nämä tiedot Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta.

Kelaa on kuultu ehdotetun muutoksen valmistelun aikana, eikä Kelalla ole huomautettavaa muutoksesta.

Pasi Pajula
toimeentuloturvaetuuksien osaamiskeskuksen päällikkö